



**basic education**

---

Department:  
Basic Education  
**REPUBLIC OF SOUTH AFRICA**

# **VISUELE KUNSTE**

## **RIGLYNE VIR PRAKTIESE ASSESSERINGSTAKE**

**GRAAD 12**

**2024**

**Hierdie riglyne bestaan uit 40 bladsye.  
Hierdie riglyne moet in volkleur gedruk word.**

**INHOUDSOPGAWE**

<b>1.</b>	<b>INLEIDING</b>	<b>3</b>
<b>2.</b>	<b>RIGLYNE VIR DIE ONDERWYSER</b>	<b>4</b>
2.1	Idees en benaderings om Onderwerp 1 te lei	6
2.2	Idees en benaderings om Onderwerp 2 te lei	7
2.3	Hoe om die PAT'e te administreer	8
2.4	Retrospektiewe uitstalling (PAT-uitstalling)	8
2.5	Hoe om die praktiese take te assesser/na te sien	11
2.6	Moderering van praktiese take	13
2.7	Verklaring van egtheid	14
<b>3.</b>	<b>RIGLYNE VIR DIE LEERDER</b>	<b>15</b>
3.1	Instruksies vir die leerder	15
3.2	Vereistes: Jaarplan	23
3.3	Assessering	24
3.4	Afwesigheid/Take nie ingelewer nie	25
3.5	Aanbiedingsvereistes	25
3.6	Tydraamwerke	25
3.7	Verklaring van egtheid	25
<b>4.</b>	<b>BRONNELYS</b>	<b>26</b>
<b>5.</b>	<b>GEVOLGTREKKING</b>	<b>26</b>
	<b>BYLAE A: VERKLARING VAN EGTHEID</b>	<b>27</b>
	<b>BYLAE B: VOORBEELD VAN PRAKTIESE TAAK</b>	<b>27</b>
	<b>BYLAE C: DIE GEBRUIK VAN KI-GEGENEREERDE VISUELE BEELDE/INLIGTING</b>	<b>39</b>

## 1. INLEIDING

Die 18 Kurrikulum-en-assesseringsbeleidsverklaring-vakke wat praktiese komponente bevat, sluit almal 'n praktiese assesseringstaak (PAT) in. Hierdie vakke is:

- LANDBOU: Landboubestuurswetenskappe, Landboutegnologie
- KUNS: Dansstudies, Ontwerp, Dramatiese Kunste, Musiek, VisueleKunste
- WETENSKAPPE: Rekenaartoepassingstegnologie, Inligtingstegnologie; Tegniese Wetenskappe; Tegniese Wiskunde
- DIENSTE: Verbruikerstudies, Gasvryheidstudies, Toerisme
- TEGNOLOGIE: Siviele Tegnologie, Elektriese Tegnologie, Meganiese Tegnologie en Ingenieursgrafika- en ontwerp

'n Praktiese assesseringstaak (PAT) is 'n verpligte komponent van die finale promosiepunt vir alle kandidate ingeskryf vir vakke wat 'n praktiese komponent het en tel 25% (100 punte) van die eksamenpunt aan die einde van die jaar. Die PAT word tot aan die einde van September geïmplementeer. Dit maak voorsiening vir die assessering van vaardighede wat hulle gedurende die weeklikse praktiese klasse en die praktiese eksamens in graad 10 tot 12 bekom het. Dit laat ook toe vir die assessering van vaardighede wat nie in 'n geskrewe formaat, bv. toetse of eksamens, geassesseer kan word nie. Dit is dus belangrik dat skole seker maak dat al die leerders die praktiese assesseringstake binne die toegelate tydperk voltooi om te verseker dat leerders aan die einde van die jaar hulle uitslae ontvang. Die beplanning en uitvoering van die PAT verskil van vak tot vak.

**2. RIGLYNE VIR DIE ONDERWYSER**

**KREATIWITEIT** – *Leerders toon kreatiwiteit wanneer hulle met idees speel en verskillende benaderings ontwikkel/genereer en op verbeeldingryke en persoonlike maniere op doelgerigte take reageer. Oorspronklikheid kan gedefinieer word met betrekking tot leerders se vorige werk, die werk van hulle portuurgroep, of wat ander in 'n verskeidenheid historiese kontekste geskep het.*



**Die Nasionale Departement van Basiese Onderwys (DBE) het besluit dat Visuele Kunst-  
onderwysers hul eie SGA-take sal opstel weens die kreatiewe aard van die vak.**

Vir Visuele Kunste moet TWEE praktiese projekte in Kwartaal 1 en Kwartaal 2 voltooi word – Kunswerk 1 en Kunswerk 2. Elke praktiese taak moet uit Onderwerp 1 (Bronboek) en Onderwerp 2 (Kunswerk) bestaan. Beide praktiese projekte word intern opgestel en per kwartaal deur die onderwyser geassesseer.

Die punte word soos volg toegeken:

- Onderwerp 1 (Bronboek): word as deel van die SGA-punt aangeteken
- Onderwerp 2 (Kunswerk): word as deel van die PAT-punt aangeteken en slegs aan die einde van die jaar weerspieël

Die PAT sal aan die einde van die jaar in die vorm van 'n uitstalling aangebied word. Die uitstalling bestaan uit die kunswerke wat gedurende Kwartaal 1 en 2 voltooi is (minimum vereiste), plus twee graad 11-kunswerk(e). Die kunswerke (Onderwerp 2) van Kwartaal 1 en 2 vir die PAT-uitstalling word elke kwartaal intern geassesseer en sal in Kwartaal 4 ekstern nagesien en gemodereer word.

<b>TAAK 6</b> <b>PAT</b> <b>(Deurlopende assessering van Kwartaal 1 tot Kwartaal 3)</b>			
<b>KWARTAAL 1</b>	<b>KWARTAAL 2</b>	<b>KWARTAAL 3</b>	<b>KWARTAAL 4</b>
KUNSWERK 1 Onderwerp 2 (informele formatiewe assessering)	KUNSWERK 2 Onderwerp 2 (informele formatiewe assessering)	PAT- UITSTALLINGS- PROSES	PAT-UITSTALLING
PAT-uitstalling (ekstern in Kwartaal 4 geassesseer)			
100			

Op grond van die kreatiewe aard van die vak en die waarde wat aan selfuitdrukking geheg word, mag leerders nie deur die minimum vereistes ingeperk word nie en moet hulle toegelaat word om meer werke te doen wat verband hou met die twee temas wat hulle ondersoek het. Onderwysers moet selfuitdrukking en individualiteit van leerders in hierdie uitstalling aanmoedig. In Kwartaal 3 het leerders die geleentheid om hulle praktiese werk verder te ontwikkel en tot 'n samehangende en holistiese groep kunswerke uit te brei wat in die konteks van 'n uitstallingsomgewing gesien word.

Leerders moet die praktiese assesseringstaak in die vorm van 'n **geskrewe opdrag** ontvang om hulle van die volgende in kennis te stel:

- Die presiese doel of eindproduk wat van die taak verwag word met betrekking tot medium, grootte, ens.
- Bronne beskikbaar vir verwysing/navorsing/ondersoeke/eksperimentering
- Assesseringsprosedures en -kriteria wat gebruik moet word
- Presiese, nie-onderhandelbare datums vir die inlewering van werk; kontrolepunte gedurende die proses
- Enige moontlike beperkings en/of riglyne vir die opdrag
- Toepaslike mediums, tegnieke en/of benaderings vir die opdrag
- Assesseringsprosedures en -kriteria wat gebruik moet word

Dit is soms 'n goeie idee om die skriftelike opdrag na 'n aktiwiteit of reeks aktiwiteite te gee. Onderwerp 1 kan bestaan uit 'n reeks 'boublokke' wat agtereenvolgens gegee word om leerders aan te moedig om te eksperimenteer en vaardighede te ontwikkel. Met sorgvuldige beplanning kan die onderwyser take verskaf wat eksperimentering en navorsing van 'n reeks moontlikhede aanmoedig om te verhoed dat leerders by 'n eerste idee vashaak. Dit sal met die pas van die proses help en kan help om te verseker dat die bronboek byna voltooi sal wees voordat daar met die finale kunswerk begin word.



**Algemene riglyne wanneer die praktiese assesseringstaak opgestel word:**

- Daar word sterk aanbeveel dat onderwysers hulle eie praktiese assesseringstake opstel om kreatiwiteit en oorspronklikheid te inspireer.
- Kontekstuele faktore moet in ag geneem word, naamlik die materiaal, toerusting en geriewe by 'n skool; hulpbronne, koste, ervaring van leerders, ens., maar laat ruimte toe vir leerders om innoverend te wees en hulle persoonlike interpretasies te gee. In graad 12 moet take voldoende **oop opdragte** bevat om leerders in staat te stel om oorspronklike en kreatiewe kunswerke of artefakte te ontwikkel.
- Neem altyd jou leerders se belangstellings, ervarings en konteks in ag om hulle uit te daag. Moedig 'eerlikheid' aan sodat leerders se kunswerke spreek van hulle ervarings, idees en gevoelens sodat hulle nie 'tweedehandse' werk lewer nie. Lei jou leerders om hul ervarings in die maak van kuns te omskep deur geskikte media, vakke en benaderings te gebruik.
- Stel verwagtinge, minimum vereistes en sperdatums met betrekking tot die eindproduk vas. Baie onderwysers kan op 'n oorkoepelende tema vir die jaarlikse praktiese werk besluit en dit dan in spesifieke aspekte van die tema verdeel, met ander woorde een per kwartaal. Dit kan lei tot 'n meer samehangende groep kunswerke in die retrospektiewe uitstalling.

**BYLAE B op bladsy 28 het 'n voorbeeld van 'n praktiese taak. Onderwysers kan hierdie taak as een van hulle praktiese take vir 2024 gebruik.**

**2.1 Idees en benaderings om Onderwerp 1 te lei**

**Informele en formele voorbereiding vir praktiese werk moet in 'n bronboek spesifiek vir Visuele Kunste aangeteken word.**

Die bronboek gee insig oor die manier waarop die leerders idees gevorm het, hoeveel alternatiewe hulle ondersoek het en ander prosesse wat tot die finale werk gelei het. **Die bronboek moet alle denkprosesse wat tot die maak van kunswerke gelei het, duidelik oordra.**

Hierdie bronboek is NIE 'n formele, netjiese notaboek NIE, eerder 'n ekspressiewe, persoonlike 'dagboek' van idees en prikkels wat 'n individu se eie styl, belangstellings en persoonlikheid weerspieël. Dit moet vol, opwindend en 'n nuttige bron vol idees en beelde vir gebruik in praktiese opdragte wees. Leerders moet al hulle konseptuele idees, beplanning, 'rondspeel' en verkenningswerk in hulle Visuele Kunste-bronboek plaas.

**Die Riglyne vir die Leerder op bladsy 15 in hierdie dokument verskaf meer gedetailleerde inligting oor die proses van konseptualisering in die bronboek.**

**Die bronboek moet die volgende insluit:**

- Sketse en voorbereidingstekeninge. Teken is 'n verpligte deel van alle praktiese opsies in Visuele Kunste. Verwys na bladsy 19 in die Riglyne vir die Leerder vir 'n definisie in breë trekke van 'teken'.
- Visuele beelde, artikels, uittreksels, voorbeelde, foto's, ens. deur die leerder versamel
- Voorwerpe (stukkies papier, verpakkingsmateriaal, ens.) wat die leerder interessant of stimulerend gevind het, wat persoonlike betekenis het of wat op die een of ander tyd vir 'n praktiese projek bruikbaar kan wees
- Krabbels ('Doodles'), woorde, sketse, skryfstukke wat met die leerder se ervarings en konteks verband hou
- Navorsing oor en studie van 'n wye verskeidenheid kunstenaars, asook voorbeelde wat hulle praktiese werk sal inspireer
- Enigiets anders wat die leerder stimulerend en/of interessant vind en wat as 'n bron vir sy/haar praktiese werk kan dien
- Ondersoek verskillende tegnieke en materiaal
- Breinkaarte om idees te ontwikkel
- Dokumentasie van enige proseswerk

**Onderwysers moet:**

- Die konseptualiseringsproses in die bronboek fasiliteer en lei. Baie min leerders kan 'n opdrag op hul eie voltooi. Dit word van jou as die Visuele Kunste-onderwyser verwag om die kreatiewe proses van die begin tot einde te lei.
- Wees ontvanklik vir uiteenlopende oplossings vir praktiese projekte. Daar is 'n fyn balans wat in die leiding van leerders se praktiese werk vereis word. Doen deurlopend informele assessering deur die vordering van leerders se werk te bespreek. Ons wil leerders se persoonlike uitdrukking bewaar en ons wil hulle verder as hulle huidige vermoë ontwikkel; probeer om leerders te lei om die kunsprosesse, soos in die projek-opdrag uiteengesit, te volg om met hulle eie oplossings vorendag te kom. Jy kan leerders leiding gee sonder om jou idees op hulle af te dwing.
- Eksperimentering met verskillende media aanmoedig. Dit kan klein skilderye, collages, ens. insluit.
- Leerders aan 'n verskeidenheid kunstenaarsboeke blootstel en beklemtoon dat die ontwikkelingsproses van 'n kunswerk belangriker as net 'n netjiese 'plakboek' is. Daar is geen voorskrifte ten opsigte van die grootte nie – dit kan A3, A4 of enige ander grootte wees sonder om die kwaliteit en kwantiteit van die verwagtinge van die graad 12-leerders in te boet.
- Leerders aanmoedig om die bronboek vir skryf- en sketswerk te gebruik om op dié manier verder as die vasgestelde opdrag te gaan.

**2.2 Idees en benaderings om Onderwerp 2 te lei**

- Graad 12 is die akkumulasie van 'n drie-jaar-studie en leerders moet voldoende tegniese vaardighede hê.
- Demonstreer, verduidelik en verwys na die werk van relevante kunstenaars wanneer spesifieke temas bekendgestel word om met Visuele Kultuurstudies te integreer.
- Baie min leerders kan 'n opdrag op hulle eie voltooi. Daar word van jou as die Visuele Kunste-onderwyser verwag om die kreatiewe proses van begin tot einde te lei. Wees ontvanklik vir uiteenlopende oplossings vir praktiese projekte.
- **Onthou dat jy as die Visuele Kunste-onderwyser die estetiese kwaliteite van enige taak moet lei.** Dit is die onderwyser se plig om die leerder te help om sy/haar eie kreatiewe stem te vind. Lei leerders om bronmateriaal met 'n gebrek aan estetiese eienskappe uit te skakel. Esteties beteken nie 'mooi' nie. Sommige van die 'lelikste' beelde kan in 'n kunswerk op 'n ongelooflike wyse weergegee word.
- Probeer om hulle te lei om individuele en innoverende benaderings/oplossings te vind.
- Lei hulle om idees te ontwikkel deur vanaf eerstehandse waarneming te werk.
- Leerders moet selfversekerde en berekende risiko's neem en nuwe idees en prosesse sonder vrees vir mislukking uittoets.
- Die Visuele Kunste-onderwyser moet die leerders selfvertroue aanleer sodat leerders gemaklik sal voel met die neem van risiko's en om uit hulle foute te leer wanneer hulle idees, materiaal, gereedskap en tegnieke verken en daarmee eksperimenteer.
- Kreatiewe aktiwiteit kan op verskillende vlakke plaasvind; vanaf die laer vlak waar 'n pastiche van 'n bestaande idee of werk geskep word, tot die hoogste vlak waar 'n heeltemal vars en individualistiese proses en/of uitkoms ontwikkel word.
- Hou gereelde 'kritieksessies', waartydens jy leerders fasiliteer en leer om te praat en hulle klasmaats se werk op 'n konstruktiewe manier te bespreek.
- Dit is belangrik om deur die jaar deurlopend na die leerders se groep kunswerke te kyk en dit te bespreek. Dit help om hulle sterk en swak punte te identifiseer.
- Pas op vir skadelike kritiek. Dit is raadsaam om met die positiewe te begin en dan na areas te beweeg waarop verbeter kan word. Praat met 'n leerder, bv. 'Ek dink dit sal meer doeltreffend wees as jy hierdie ... verander. Wat dink jy?' Dit laat hulle deel van die proses voel en laat hulle oor hulle werk dink.
- Dit is belangrik dat jy jou leerders verstaan en ken en hulle spesifieke sterk punte ontwikkel. Sommige leerders sal deeglike beplanners wees, terwyl ander meer intuïtief werk.



- Ons sien 'n soortgelyke situasie met kunstenaars. Party kunstenaars doen noukeurige beplanning voordat hulle met die kunswerk begin, terwyl ander, bv. sommige Surrealiste en Abstrakte Ekspressioniste, meer 'vry' begin en die werk algaande gedurende die skeppingsproses ontwikkel. Wees buigsaam genoeg om leerders toe te laat om verskillende maniere te gebruik om kunswerke te skep. Daar word sterker individuele interpretasies en style van graad 12-leerders verwag.
- Lei leerders om doelmatige, onafhanklike, kritiese en peinsende denkers te wees.
- Moenie die leerders onderskat nie, maar daag hulle uit, want dikwels verras hulle 'n mens.
- **Besinning/Nabetragting:**
  - Aan die einde van elke praktiese assesseringstaak moet daar 'n vorm van besinning/terugvoering wees oor die werk wat elke leerder geskep het om die verdere ontwikkeling van die leerder te verseker. Dit kan geskrewe en/of verbale terugvoering wees wat kommentaar lewer op sterk en swak punte.
  - Dit kan selfbesinning, klas-/onderwyserbesinning en -nasien, portuurbesinning of 'n oop kritieksessie wees wat deur die onderwyser en die leerder gelei word.
  - Terugvoering kan die vorm van 'n mini-uitstalling aanneem.

### GEDRAGSKODE VAN SKOOL

- Onderwysers moet toesien dat alle werk aan die gedragskode van hulle skool voldoen.
- Eksplisiete onderwerpe en visuele beelde moet vermy word.

### 2.3 Hoe om die PAT'e te administreer

- Maak seker dat kunsmedia beskikbaar is.
- Voldoende tyd (kies kontaktyd gedurende en/of na skool).
- Maak seker dat kontrolepunte en sperdatums nagekom word.
- Informele deurlopende assessering.
- Voltooi formele assessering volgens die rubriek.
- Voltooi sigblaaie ('spreadsheets') wat deur die provinsie verskaf word.
- Volg die skool se beleid ten opsigte van die indiening van punte.
- Praktiese assesseringstake se punte en onderwyserportefeuljes moet altyd vir kluster-/provinsiale moderering beskikbaar wees.
- Veilige berging vir praktiese werk moet deur die skool verskaf word.
- Alle kunswerke moet ten alle tye vir uitstallings, eisteddfods en kunstefeeste beskikbaar wees en bly die eiendom van die DBE totdat die finale uitslae vrygestel word. Die veilige bewaring van die kunswerke is die skool se verantwoordelikheid.

### 2.4 Retrospektiewe uitstalling (PAT-uitstalling)





Aan die einde van graad 12 moet leerders 'n retrospektiewe (PAT-) uitstalling van hulle werk as deel van hulle eksamenpunt aanbied. Hierdie uitstalling toon wesenlike bewyse van die leerders se Visuele Kunste-konseptualisering, tegniese vaardighede en kennis wat mettertyd ontwikkel het. Dit vertoon die leerders se praktiese ontwikkeling in die aanbieding van 'n samehangende groep kunswerke soortgelyk aan 'n klein eenpersoonssuitstalling of studentegraduerings-uitstalling. Dit het spesifiek te doen met die bestuur van proses en aanbieding wat deel vorm van Onderwerp 2.

## Onderwerp 2: Die skep van kunswerke

Volgens die KABV moet graad 12-leerders hulle eie werk vertoon, uitstal of aanbied op 'n manier wat die ekspressiewe en konseptuele impak van die werk versterk en komplementeer.

### Kontrolelys vir die uitstalling

- Die kunswerke (Onderwerp 2) van die twee praktiese take is **verplichtend en volgens minimum vereistes**.
- Een of twee graad 11-kunswerke om ontwikkeling en progressie te toon.
- Aangesien die aard van die vak kreatiwiteit en selfuitdrukking is, **mag leerders nie ingeperk word deur die minimum vereistes nie, maar toegelaat word om meer werke te doen wat verband hou met die twee temas wat hulle ondersoek het. Ons moet leerders se selfuitdrukking en individualiteit in hierdie uitstalling aanmoedig.**
- Graad 12-leerders moet die geleentheid gebruik om hulle praktiese werk verder te ontwikkel en uit te brei na 'n samehangende en holistiese groep werke wat in die konteks van 'n uitstillingsomgewing gesien word. Daarom kan leerders meer werke uitstal wat bewys lewer van hierdie proses, bv. werk wat op hulle eie gedoen is en/of die uitbreiding van hulle tema(s) in meer kunswerke.
- Die bronboek(e), alhoewel dit reeds geassesseer is, moet vertoon word om die ontwikkeling na die finale kunswerk(e) te toon.

### Aanbieding

- Onderwysers moet die ruimte vir die uitstalling verskaf, bv. die skoolsaal, kunsklas.
- Onderwysers moet leerders bewus maak van die belangrikheid van die aanbieding van hulle werk en riglyne verskaf vir 'n netjiese, professionele uitstalling.
- Die leerders se name moet duidelik vertoon word en die graad 12-take moet duidelik gemerk word.
- Die raam van werke is onnodig, maar in baie gevalle sal eenvoudige montering die werk beter laat vertoon.
- Leerders moet hulle daarvan weerhou om rekwisiete, bykomstighede, ens. te gebruik. Die uitstalling moet 'n bewustheid van professionele uitstillingspraktyke toon.
- As rekenaars nodig is om digitale werk te toon, moet onderwysers seker maak dat die rekenaars werk en dat hulle die wagwoorde ken.

### Assessering

Hierdie groep kunswerke sal holisties geassesseer word.

Die volgende is 'n riglyn van aspekte wat tot die finale geldige punt sal lei:

- Algehele vordering en ontwikkeling van die leerder tot onafhanklike en individuele oplossings
- Kreatiwiteit en oorspronklikheid
- Tegniese vaardighede
- Persoonlike betrokkenheid en uitdrukking in die proses en finale werke
- Bewyse in die bronboek: konseptualisering, ondersoek en eksperimentering van media, tegnieke, style, ens. Voldoende verkenning van teken.
- Volpunte kan nie toegeken word as alle vereiste kunswerke nie aangebied word nie. Punte moet aangepas word volgens die werke wat aangebied word.
- Die beskrywende rubriek, ASSESSERINGSKRITERIA VIR PRAKTIESE WERK, op bladsy 11 en 12, MOET gebruik word om standaardisering te verseker.

**ASSESSERINGSKRITERIA**

Hierdie groep kunswerke sal holisties geassesseer word.

<b>KRITERIA</b>	
<b>Algehele indruk van werk – oorspronklikheid, kreatiwiteit, innovering:</b>	Ontwikkeling van nuwe en unieke antwoorde/oplossings
<b>Keuse en gebruik van materiaal/tegnieke:</b>	Geskiktheid van materiaal en tegnieke volgens die konsep. Veiligheid en bestuurbaarheid. Tegnieke vaardighede getoon.
<b>Gebruik van formele kunselemente:</b>	Die belangrikheid van kunselemente en kunsbeginsels, soos lyn, vorm, kleur, tekstuur, ruimte, ritme, balans, harmonie, verhouding en komposisie
<b>Interpretasie en praktiese implementering van tema(s):</b>	'n Persoonlike interpretasie van 'n tema. Eksperimentering en bewyse dat nuwe uitdagings aangespreek is.
<b>Voltooing en aanbieding van kunswerk:</b>	Aandag aan detail. Taak binne tydsduur voltooi. Aanbieding volgens taak.
<b>Kuratorskap (Aanbieding) van uitstalling:</b>	Professionaliteit, duidelikheid/helderheid, ens.
<b>TOTAAL: 100</b>	



**2.5 Hoe om die praktiese take te assesser/na te sien****ASSESSERINGSKRITERIA VIR PRAKTIESE WERK**

<b>Uitstaande</b>	90–100	<ul style="list-style-type: none"> <li>Die leerder het baie idees gegenereer; het ongewone kombinasies of veranderinge probeer voordat een idee gekies is; het verbindings met vorige kennis gemaak; bemeestering van probleemoplossingsvaardighede.</li> <li>Poging veel meer as wat vereis word.</li> <li>Die 'WOW'-faktor is duidelik.</li> <li>Werke toon 'n groot mate van innovering.</li> <li>Inhoud/konseptuele rykdom van die werk is uitstekend.</li> <li>Die werk in geheel spreek van selfvertroue en is stemmingsvol; dit betrek die kyker met uitstekende visuele kwaliteite.</li> <li>Die werk toon duidelik oorspronklike visie, 'n verskeidenheid innoverende idees en/of die neem van risiko's en die vindingryke artikulasie van 'n wye verskeidenheid elemente en beginsels.</li> <li>Uitstaande en oorspronklike aanbieding. Buitengewone vermoë; kreatiewe rykheid; insiggewend, vlot, hoë vaardigheid, waarneming en kennis sterk uitgedruk; ondersteun deur 'n oorspronklike of ongewone keuse van relevante visuele verwysings. uitgedruk; ondersteun deur 'n oorspronklike of ongewone keuse van relevante visuele verwysings.</li> </ul>
<b>Uitstekend</b>	80–89	<ul style="list-style-type: none"> <li>Treffende impak; meestal soos hierbo; gedetailleerd; goed georganiseerd en samehangend; afgerond; vaardigheid duidelik; ondersteun deur oorspronklike/ongewone/relevante visuele verwysings; aanbieding oorspronklik en weldeurdrag; minder opgelos; 'n paar geringe foute sigbaar.</li> <li>Dikwels uitstekende tegniese vaardighede, maar nie so innoverend nie OF baie innoverend, maar daar is 'n gebrek aan tegniese rykheid.</li> </ul>
<b>Baie goed</b>	70–79	<ul style="list-style-type: none"> <li>Goed georganiseerd, soos hierbo, maar 'sprankel' ontbreek (minder oortuigend ten opsigte van verbeelding, kreatiwiteit en innovering); goeie vlak van bevoegdheid en keuse van inhoud; ondersteun deur 'n goeie keuse van relevante visuele verwysings; duidelike sorg en moeite met oorspronklike aanbieding; 'n paar duidelike teenstrydighede/foute sigbaar.</li> <li>Goeie bewys van moeite en toewyding. Interessant/innoverend/kreatief, maar nie tegnies opgelos nie.</li> <li>Tegnies goed, maar konseptuele rykheid ontbreek, of andersom. Werk mag kreatief innoverend wees, maar tegniese vaardighede ontbreek.</li> </ul>
<b>Goed</b>	60–69	<ul style="list-style-type: none"> <li>Die werk toon 'n mate van oorspronklikheid; duidelike bedoeling; oortuigend; eenvoudige, direkte gebruik van medium; vertoon begrip, maar neig soms na die alledaagse en stereotipiese reaksie; voldoende keuse van relevante visuele verwysings; redelike moeite gedoen met aanbieding; steurende/ duidelike teenstrydighede.</li> <li>Goeie vlak van bevoegdheid</li> </ul>
<b>Gemiddeld</b>	50–59	<ul style="list-style-type: none"> <li>Voldoende; voel meganies; afgelei of gekopieer; min insig.</li> <li>Verbeeldingloos; 'n paar visuele verwysings wat nie altyd duidelik geïdentifiseer nie.</li> <li>Aanvaarbare aanbieding, maar baie steurende teenstrydighede.</li> <li>Gemiddelde vlak van tegniese bevoegdheid. Moontlike beperkte betrokkenheid ten opsigte van tyd en moeite.</li> <li>Beelde is van 'n ander bron gekopieer met min transformasie van beelde.</li> <li>Min bewyse dat iets ongewoon probeer is.</li> <li>Omvang van werk is eng en/of herhalend.</li> </ul>

<b>Onder-gemiddeld</b>	40–49	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Genoeg materiaal/werk om te slaag; nie logies saamgestel nie.</li> <li>• Beperkte keuses van inligting; swak tegniese vaardighede en/of gebrek aan tyd aan taak gewy, kan bydraende faktore wees.</li> <li>• Min gebruik van visuele inligting; lomp of nalatige aanbieding wat ondersteuning/motivering benodig om te slaag.</li> <li>• Beeldgebruik is van 'n ander bron gekopieer met baie min transformasie.</li> <li>• Komposisie is swak en onontwikkeld; geen bewyse van beplanning nie of onvolledige beplanning.</li> </ul>
<b>Swak</b>	30–39	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Net genoeg materiaal/werk om te slaag.</li> <li>• Visueel oninteressant; onkreatief; beperkte/swak tegniese vaardighede gebruik.</li> <li>• Geringe poging aangewend om inligting op 'n aanvaarbare wyse aan te bied; min of geen visuele inligting/verwysings nie.</li> <li>• Algemene gebrek aan toewyding; benodig ondersteuning/motivering om te slaag</li> <li>• Onvoldoende tyd aan taak gewy. Standaard onder die aanvaarbare.</li> <li>• Swak oplossings vir probleme; kunswerk is gekopieer en oppervlakkig. Geen bewyse van oorspronklike denke nie.</li> </ul>
<b>Baie swak Druip</b>	20–29	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Baie min inligting; onsamehangend; nie maklik om na te kyk nie; min of irrelevante werk/visuele inligting.</li> <li>• Geen moeite gedoen om werk op 'n aanvaarbare manier aan te bied nie; algemene gebrek aan toewyding/samewerking.</li> <li>• Baie swak vaardigheidsvlak.</li> <li>• Projek is baie swak of onvoltooid.</li> <li>• Swak estetiese besluitneming.</li> <li>• Klasse is gemis en leerder kon nie die tyd inhaal nie.</li> </ul>
<b>Onaanvaarbaar Druip</b>	0–19	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Onsamehangend; irrelevant; baie min of geen werk nie; gebrek aan selfs beperkte vaardighede; geen toewyding/samewerking.</li> <li>• Werk onvoltooid.</li> <li>• Swak artistiese besluitneming/leerder het geen moeite gedoen nie.</li> <li>• Die meeste klasse is gemis en leerder kon nie die tyd inhaal nie. .</li> </ul>



## 2.6 Moderering van praktiese take

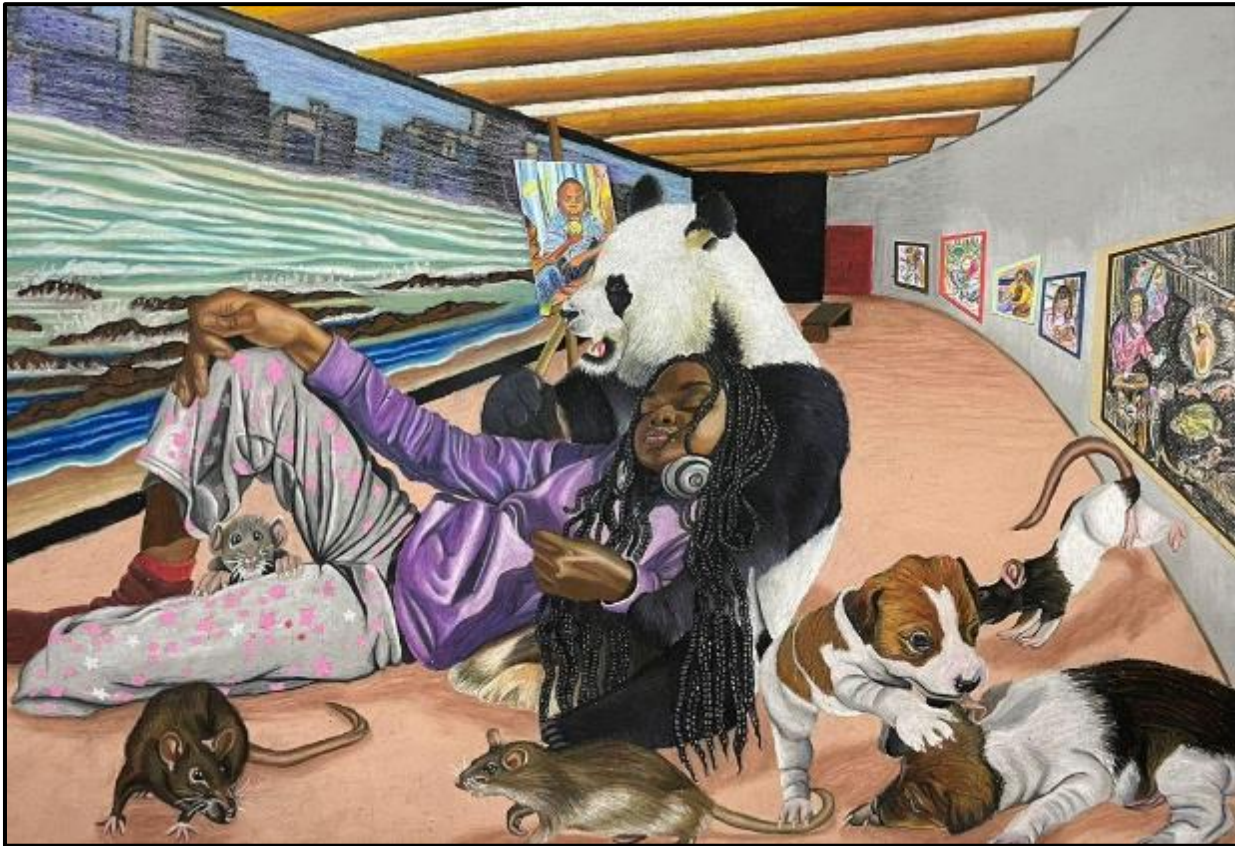
Moderering is noodsaaklik vir gehalteversekering en moet gereeld plaasvind. Die templaar hieronder kan vir interne (skool) en eksterne (provinsiale) moderering van die praktiese take gebruik word.

VISUELE KUNSTE: MODERERING VAN PRAKTIESE TAKE			
SKOOL		VAK	
GRAAD		DATUM	
ONDERWYSER		MODERATOR	
<b>1.</b>	<b>DIE PAT-OPDRAG</b>		✓ OF x
	Vaknaam, graad en jaar		
	Duidelike instruksies van wat verwag word, wat op die spesifieke graad van toepassing is		
	Realistiese verwagtinge vir die spesifieke graad		
	Visuele inspirasie		
	Die opdrag gebaseer op Williams se taksonomie vir Skeppende-denke Vaardighede skep die geleentheid/laat toe vir die volgende:		
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Vloei</b> (die generering van idees, antwoorde, reaksies, moontlikhede vir 'n gegewe situasie/probleem)</li> </ul>		
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Buigsaamheid</b> (die generering van alternatiewe, variasies, aanpassings, verskillende idees/oplossings/opsies)</li> </ul>		
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Oorspronklikheid</b> (die generering van nuwe, unieke en ongewone antwoorde/oplossings)</li> </ul>		
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Uitbreiding</b> (die uitbreiding, vergroting, verryking of verfraaiing van idees om dit makliker te maak vir ander om te verstaan of om dit meer interessant te maak)</li> </ul>		
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Risiko's neem</b> (eksperimentering, probeer nuwe uitdagings)</li> </ul>		
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Kompleksiteit</b> (die vermoë om struktuur uit chaos te skep, om logiese orde in 'n gegewe situasie te bring en/of die ontbrekende dele raak te sien)</li> </ul>		
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Nuuskierigheid</b> (die vermoë om te wonder, na te dink, te oorweeg of te raai)</li> </ul>		
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Verbeelding</b> (die vermoë om denkbeeldige prentjies te bou, moontlikhede en nuwe dinge te visualiseer of verby praktiese beperkinge te reik)</li> </ul>		
	Duidelike assesseringskriteria		
	Sperdatums en tydsbestuur		
	KOMMENTAAR:		
<b>2.</b>	<b>ASSESSERING VAN PRAKTIESE ASSESSERINGSTAAK</b>		
	Van toepassing op die spesifieke graad in lyn met die provinsie se standaard, bv. realistiese nasien		
	Gebruik van assesseringskriteria		
	<b>100 punte vir bronboek</b> , insluitend assessering van die volgende:		
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Konsep-ontwikkeling</li> </ul>		
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Navorsing, ondersoek, eksperimentering</li> </ul>		
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Prosestekeninge</li> </ul>		
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Aanbieding, algehele voorkoms</li> </ul>		
	Indien al die bogenoemde, of sommige daarvan, nie van leerders verwag is nie, was daar 'n betekenisvolle en/of kreatiewe alternatief?		
	<b>100 punte vir kunswerk(e)</b> , insluitend assessering van die volgende:		
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Keuse en gebruik van materiaal/tegnieke</li> </ul>		
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Gebruik van formele kunselemente</li> </ul>		
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Geheelindruk van werk – oorspronklikheid, kreatiwiteit, innovering</li> </ul>		
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Interpretasie en praktiese implementering van navorsing</li> </ul>		
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Voltooiing en aanbieding van kunswerk</li> </ul>		
	Indien al die bogenoemde, of sommige daarvan, nie van leerders verwag is nie, was daar 'n betekenisvolle en/of kreatiewe alternatief?		
	KOMMENTAAR:		



## 2.7 Verklaring van egtheid

Verwys na BYLAE A op bladsy 27.



### 3. RIGLYNE VIR DIE LEERDER

#### 3.1 Instruksies vir die leerder

**ONDERWERP 1 – BRONBOEK** (Konseptualisering deur die ontwikkeling en verwesenliking van kreatiewe idees)

**'Kreatiwiteit is nie 'n raaisel nie. Daar is bewese tegnieke om kreatiwiteit te verbeter, en dit is binne enigiemand se bereik.'**

**– Dr Keith Sawyer, 'n toonaangewende kenner van kreatiwiteit**

Die volgende is op sy agt-stap-kreatiwiteitsprogram gebaseer om jou in die bronboekproses te lei.

#### BRONBOEK-TEMPLAAT

	ONDERWERP 1: 8 stappe	AKSIE			
1.	<b>Vra</b> <i>Vind die probleem</i>	<b>Ondersoek</b> die tema/vraag van die opdrag.	<b>Konsep-ontwikkeling</b>	<b>Prosestekeninge</b> Ten minste 30% moet tekeninge wees om jou konsep-ontwikkeling te verduidelik	<b>Aanbieding en algehele voorkoms</b>
2.	<b>Leer</b> <i>Versamel inligting wat betrekking het</i>	<b>Dinkskrum:</b> breinkaarte, woordspeletjies, persoonlike nadenke/besinning, ens.			
3.	<b>Kyk</b> <i>Verkry die kennis</i>	<b>Navorsing</b> oor kunstenaars wat jou inspireer. <b>Versamel:</b> materiaal wat jou inspireer, bv. foto's, beelde, versamelde gedigte, lirieke. Wees op hierdie stadium oopkop en versamel wyd.			
4.	<b>Speel</b> <i>Ontwikkeling</i>	<b>Eksperimentering</b> van <b>media</b> en/of verskillende <b>tegnieke</b> (kry inspirasie van die kunstenaars wat jy nagevors het)			
5.	<b>Dink</b> <i>Ontwikkel idees</i>	<b>Vind</b> die onderwerp <b>Teken</b> en <b>neem foto's</b> van jou onderwerp. Begin om <b>komposisiesketse</b> met aantekeninge te maak.			
6.	<b>Integreer</b> <i>Kombineer idees</i>	Begin om met jou idees rond te speel en te soek na <b>verwagte kombinasies</b> . Verbind jou verskillende idees, skakel sommige uit en voeg ander by. Suksesvolle kreatiwiteit kom nooit uit slegs een idee nie; eerder uit 'n kombinasie van verskeie idees. <b>Eksperimenteer verder</b> met materiale om nuwe moontlikhede of uitbreiding van tegniek te ondersoek.			
7.	<b>Kies</b> <i>Kies die beste idee</i>	<b>Finale komposisie</b> -tekening Refleksie/Besinning			
8.	<b>Maak</b> <i>Realiseer idees</i>	<b>ONDERWERP 2:</b> <b>Skep</b> die kunswerk			



Die bronboek gee insig oor die manier waarop jy idees gevorm het, hoeveel alternatiewe jy ondersoek het en ander prosesse wat tot die finale werk gelei het. Die bronboek moet alle gedagteprosesse wat tot die maak van kunswerke gelei het, duidelik oordra. Jy moet visueel die '**storie**' vertel van hoe jou kunswerk ontstaan en ontwikkel het en geskep is deur teken, eksperimenteer en skryf. Dit moet jou **individualiteit** en **kreatiwiteit** as 'n Visuele Kunstenaar leerder weerspieël.

Kom ons verduidelik die stappe in die templaar:

## 1. VRA

*Vind die probleem*

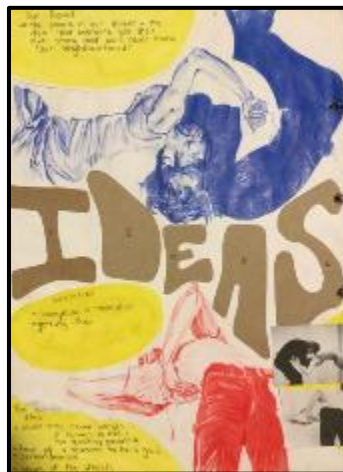
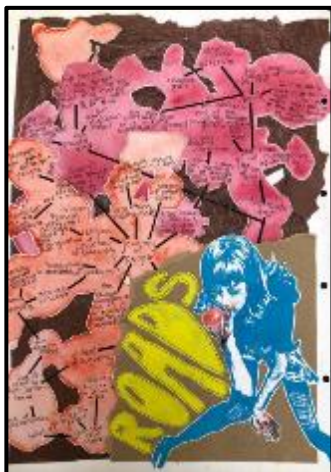
**Ondersoek** die tema/vraag van die opdrag.

- Jy ontvang die opdrag vir die praktiese assesseringstaak. Die eerste ding waarna jy gewoonlik kyk, is die tema. (Onthou om die opdrag in jou bronboek te plak)
- Tema hou verband met die betekenis van 'n kunswerk, eerder as slegs die onderwerp. 'n Tema is dieper en breër as slegs die opdrag en stel idees voor wat die onderwerp, formele elemente en materialiteit bymekaarbring.
- **Wat moet jy doen:** Jy moet 'n visuele verhaal met 'n beginpunt (die tema) en 'n slot (jou kunswerk) en 'n reis tussenin (jou bronboek) skep.

## 2. LEER

*Versamel inligting wat betrekking het*

- Dit is die begin van die proses waar jy 'n **dinkskrum** rondom die tema sal doen deur alle idees rondom die tema te versamel.
- 'n Goeie idee is om met 'n **breinkaart** te begin.
- Ander maniere om **inligting te versamel**, is die volgende: woordspeletjies, die gebruik van woordeboeke en 'n tesourus, die maak van lyste, navorsing oor kunstenaars, ens.



'n Breinkaart is 'n tipe spinnepop-diagram waar jy begin om jou idees te genereer. In die algemeen benodig jy ten minste 50 (verkieslik 100) inskrywings om dit die moeite werd te maak en ten volle deur te dink.

Onthou om met jouself en jou eie persoonlike ervarings te begin. Baie kunstenaars dink dat hulle baie ver en wyd moet soek en met 'n uiters ingewikkelde onderwerp vorendag moet kom om hulle werk interessant te maak, maar iets wat **persoonlik relevant** vir die kunstenaars is, is gewoonlik beter. Dit is belangrik dat jy temas verpersoonlik. Jy moet konsentreer op dinge waarvoor jy omgee, wat jou roer. Voer onderhoude met jou familie en vriende, gebruik ou familiefoto's, voorwerpe wat spesiale betekenis het, ens. Kyk na jou 'verhaal' – jou familiegeskiedenis, tradisies, rituele en vertel 'n persoonlike verhaal. **'n Ware kunstenaar maak kuns wat vir hom/haar van waarde is.**

**3. KYK***Verkry die kennis*

**Navorsing oor kunstenaars wat jou geïnspireer het**, is 'n goeie beginpunt. Versamel navorsing oor relevante kunstenaars in die veld of wat in die opdrag verskaf is. Lees en skryf oor die kunstenaars, met 'n bietjie aandag aan hulle materiaal-, stilistiese of formele keuses en hoe hulle betekenis skep. Maak 'n paar van daardie kunswerke oor. Probeer om voorbeelde van die werk van kunstenaars wat versamel is, te herskep, en skenk aandag aan materiaal en tegniek. Jy word aangemoedig om 'n mate van vryheid te hê om die werke van andere te 'interpreteer' sodat jy daaruit kan leer en in jou eie rigting ontwikkel.

Jy behoort nou 'n **paar algemene idees** vir die tema te hê. Wees op hierdie stadium ontvanklik en maak omvattend bymekaar.

Dit moet die volgende insluit:

- **Versamel:** materiaal wat jou inspireer en met jou idees verband hou, bv. foto's, beelde, versamelde gedigte, lirieke. Neem, waar moontlik, jou eie foto's.

**4. SPEEL***Ontwikkeling*

**Eksperimentering van media** en/of verskillende **tegnieke** (kry inspirasie by die kunstenaars wat jy nagevors het)

- Kunstenaars vind dikwels inspirasie soos wat hulle **materiale begin manipuleer**. Vertroue en 'n mate van bemeestering van prosesse en materiale kan nuwe idees kreatiewer weergee. Dit is natuurlik om visuele idees te kry terwyl ons met visuele materiaal werk en nuwe tegnieke probeer.



**5. DINK***Ontwikkel idees*

Jy behoort nou 'n paar idees te hê en moet met die keuringsproses begin. Wat is die een of twee idees wat uitstaan en wat jy verder wil ondersoek?

**Neem hierdie idees en ontwikkel hulle – jou navorsing sal van nou af baie meer gefokus wees.**

**WENK:** Jy wil nie baie stereotipiese komposisies met gesentraliseerde beelde skep nie. Begin, byvoorbeeld, 'speel' met fotostate van jou tekeninge en ander bronmateriaal, bv. tydskrifbeelde, om ander opwindende moontlikhede vir die finale kunswerk te skep.

Dit kan die volgende insluit:

- Skeur, sny en oorvleueling ('layering') van visuele beelde
- Naasmekaarstelling van visuele beelde
- Skep dowwe/vae beelde deur die beeld te beweeg terwyl gekopieer of geskandeer word
- Gebruik deursigtige laagwerk/oorvleueling ('layering') deur beelde met kook-/lynolie te bedek of gebruik tekeninge op kalkeerpapier ('tracing paper')
- Digitale manipulasies
- **Eksperimenteer verder** met materiale om nuwe moontlikhede of uitbreidings van tegnieke te ondersoek

**6. INTEGREER***Kombineer idees*

Dit is 'n belangrike deel van die proses waar jy begin om met idees rond te speel, op soek na **onverwagte kombinasies**. Verbind idees, skakel sommige uit en voeg ander by. Bring jou beste 'stukke' van die komposisie, materiale, eksperimentering en onderwerpe bymekaar. Suksesvolle kreatiwiteit kom nooit uit slegs een idee nie; eerder uit 'n kombinasie van verskeie idees.



'n Voorbeeld waar verskillende foto's digitaal gekombineer is om 'n unieke finale kunswerk te skep



**7. KIES***Kies die beste idee*

Jy moet nou jou finale idee vir die kunswerk kies en kan nou begin om dit te verfyn.

- **Oorweeg die volgende wanneer die finale komposisie beplan word:** oorgange tussen voorwerpe, ongewone jukstaplasinge (naasmekaarplasinge), transformasie en metamorfose. Werk jou finale komposisie uit. 'n Goeie idee moet visueel opwindend wees.
- **Teken/Skets:** Maak baie duimnaelsketse om verskillende moontlikhede vir jou finale idee te oorweeg. Dink aan dinge soos die kontras tussen oop dele en besige dele, tussen donker en lig, ens. Dink aan negatiewe ruimtes, die gebruik van diagonale lyne, ens. om 'n stemming of atmosfeer te skep. Moenie jou idee oorlaai nie.
- Begin om **komposisiesketse** met aantekeninge te maak.

**Aanbieding en geheelindruk**

Oorweeg die uitleg:

- Die voorkoms van 'n bronboek moet herinner aan dit wat jy van 'n kunstenaar sou kon verwag om te skep. (Dit is nie 'n plakboek nie.)
- Wissel bladuitleg af om verskeidenheid en visuele interessantheid te skep.
- Elke blad van jou bronboek moet kreatiwiteit weerspieël.
- Gebruik jou ruimte doeltreffend.



**ONTHOU:** Daar moet uitgebreide gebruik van teken in jou bronboek wees wat ten minste 30% van jou voorstel vir jou finale werk weerspieël. Verseker die uitgebreide gebruik van tekening om persepsie en uitvinding uit te druk en om gevoelens, ervarings en idees oor te dra.







Dit is belangrik dat **handvaardighede** in die bronboek gedemonstreer word en dat teken geïnterpreteer word as die skep van merke ('mark making') om denke visueel te maak in:


- Verskillende media, bv. potlood, pen, verf, uitveërs, penne, ink, bleikmiddel, tou
- Verskillende style, bv. naturalisties, ekspressionisties, beweging ('gestural'), abstrak
- Verskillende tekentegnieke, bv. stippeling, arsering, krabbel, tonale tekening

Teken kan dus wissel van eenvoudige lynsketse om idees te verduidelik tot volledige tonale tekeninge. Dit kan ook klein skilderye insluit. Dit is belangrik om idees en konsepte uit te druk deur tekening, bv. geannoteerde tekeninge.

- Direkte kopiëring uit tydskrifte, die internet, ens. word NIE toegelaat NIE. Direkte kopiëring van 'n visuele beeld wat nie jou eie is nie, SAL GEPENALISEER WORD. Dit is 'n vorm van plagiaat en is onaanvaarbaar.
- Die proses van TRANSFORMASIE (VERANDERING) van die bronmateriaal is uiters belangrik.
- As jy geskikte ontleende visuele beelde moet gebruik, moet jy dit met jou eie, oorspronklike visuele beelde kombineer om JOU EIE INTERPRETASIE TE ONTWIKKEL.

**BRONBOEK-KONTROLELYS**

<b>BRONBOEK-KONTROLELYS</b>		✓
	<b>1. Vra</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Ek het die tema van die onderwerp ondersoek.</li> </ul>	
	<b>2. Leer</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Ek het verwante inligting deur dinkskrumme versamel – breinkaarte, woordspeletjies, persoonlike refleksies, ens.</li> <li>• Ek het navorsing gedoen oor kunstenaars wat my geïnspireer het.</li> <li>• Ek het na persoonlike toepaslikheid gesoek.</li> </ul>	
	<b>3. Kyk</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Ek het navorsing gedoen oor kunstenaars wat my geïnspireer het.</li> <li>• Ek het materiaal versamel wat my geïnspireer het en wat met my idees verband hou, bv. foto's, beelde, versamelde gedigte, lirieke, ens. Ek het, waar moontlik, my eie foto's geneem.</li> <li>• Ek het baie duimnaelsketse gemaak om verskillende moontlikhede vir my finale idee te oorweeg. Ek het aantekeninge gemaak om 'n geskiedenis van my denkprosesse te gee.</li> </ul>	
	<b>4. Speel</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Ek het wyd met media en/of verskillende tegnieke geëksperimenteer.</li> </ul>	
	<b>5. Dink</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Ek het my eie onderwerpmateriaal ontwikkel/gegenereer.</li> <li>• Ek het my idees beperk tot een of twee wat uitstaan en wat ek verder wil ondersoek.</li> </ul>	
	<b>6. Integreer</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Ek het na onverwagte kombinasies gesoek en idees gekombineer.</li> </ul>	

BRONBOEK-KONTROLELYS (vervolg)		✓
	<b>7. Kies</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Ek het die finale idee gekies.</li> <li>• Ek het klein duimnaelsketsies gemaak om 'n verskeidenheid komposisies te oorweeg.</li> <li>• Ek het <b>komposisiesketse</b> met aantekeninge gemaak.</li> <li>• Ek het die finale aanbieding van my bronboek oorweeg.</li> </ul>	
	Ek het visueel die ' <b>verhaal</b> ' vertel van hoe my kunswerk uitgedink, ontwikkel en geskep is deur middel van teken, eksperimentering en skryf.	

## ONDERWERP 2 – DIE SKEP VAN DIE KUNSWERK (Die maak van kreatiewe kunswerke, die bestuur van die proses en aanbieding deur veilige praktyk te volg)

### 8. MAAK

*Realiseer idees*

**Jou finale kunswerk sal meer suksesvol wees as jou beplanning deeglik is.**

Jy het nou al 'n geruime tyd aan jou bronboek gewerk en behoort 'n duidelike konsep vir die finale kunswerk ontwikkel te hê. Dit is nou tyd om met die kunswerk te begin. Onthou dat jy in jou gespesialiseerde fokusarea werk, bv. teken, skilder, beeldhou, drukkunswerk, multimedia, fotografie, nuwe media, ens.

**Onthou dat daar 'n duidelike skakel tussen die bronboek en kunswerk MOET wees.**

**Kom ons kyk na 10 punte om te oorweeg tydens die skep van die finale kunswerk om 'n suksesvolle werk te verseker.**

- **Tegniese vaardighede:** 'n Idee is net so goed soos die uitvoering daarvan. Swak vervaardigde werk sal 'n goeie idee verwoes. Jy moet oor voldoende tegniese vaardighede beskik.
- **Media:** 'n Kunswerk is eerstens 'n uitdrukking van die medium. In alle groot kunswerke is die onderwerp en die wyse waarop dit weergegee word, onafskeidbaar. Jy moet tegnieke bemeester om jou inhoud te beskerm.
- **Styl:** Daar is geen spesifieke voorskrifte met betrekking tot die styl van die werk nie. Dit kan naturalisties, ekspressionisties, dekoratief, ens. wees. Verken die verskillende style om jou sterk punte te vind.
- **Formele kunselemente:** Onthou die belangrikheid van die elemente en beginsels van kuns, soos lyn, vorm, kleur, tekstuur, ruimte, ritme, balans, harmonie, proporsie en komposisie.
- **Komposisie:** Komposisie kan 'n kunswerk maak of breek. Komposisie is die rangskikking van die visuele dele op 'n manier wat vir die kunstenaar en hopelik die kyker aangenaam is. Komposisie kan die kyker ook aanmoedig of lei dat die oog oor die hele werk rondwaal, alles inneem en uiteindelik weer by die **fokuspunt** tot rus kom. Die beginsels van kuns soos eenheid, beweging, proporsie, balans, ritme, kontras, ens. speel 'n belangrike rol om visuele belangstelling te skep.
- **Wees waagmoedig:** Moenie bang wees om kanse te waag nie. Jy moet die kans benut om te eksperimenteer en nuwe dinge te probeer. Streef altyd daarna om kreatief en innoverend te wees.
- **Persoonlik:** Laat die kunswerk 'n uitdrukking van jou eie ervarings, idees, gevoelens, ens. wees om met die kyker te deel. Stereotipiese werke behaal gemiddelde punte.

- Werk met jou **sterk punte**: Is dit teken of om met patrone te werk of om met verskillende materiaal te dprl?
- **Geniet** wat jy doen en skep iets met 'n visuele belangstelling.
- **Tyd** is 'n faktor wanneer jy die praktiese werk doen; moet dit dus nie vermors nie, anders gaan jy onvoltooide werk inlewer.

Soos jy in jou studie van kunswerke en literatuur sien, is die boodskap en betekenis oop vir interpretasie. Ons baseer ons interpretasie op die kunswerk, agtergrondkennis, kontekstuele faktore, ens. Jy het dalk 'n baie spesifieke idee of boodskap in jou kunswerk ontwikkel, maar die kyker kan 'n ander betekenis vind. Dit is die krag van 'n kunswerk – dat dit vir interpretasie oop is. Alhoewel jy 'n spesifieke konsep in die finale werk uitbeeld, moet dit nie illustreer nie, maar skep 'n kunswerk wat op 'n ander manier geïnterpreteer kan word.



### 3.2 Vereistes: Jaarplan

Die tabel hieronder gee duidelikheid oor praktiese take waar die bronboek (Onderwerp 1) deel uitmaak van die SGA-punt en die kunswerk (Onderwerp 2) deel uitmaak van die PAT-uitstalling.

JAARPLAN VAN ASSESSERING VIR VISUELE KUNSTE – GRAAD 12			
SKOOLGEBASEERDE ASSESSERING: 25% 150 + 200 + 100 = 450 punte verwerk na 100 punte (SGA)			EKSAMEN: 75%
KWARTAAL 1	KWARTAAL 2	KWARTAAL 3	KWARTAAL 4
TAAK 1 TEORIETOETS (summatiewe assessering) Minimum van 50 punte	TAAK 3 TEORIE-EKSAMEN OF KONTROLETOETS (summatiewe assessering) 100 punte	TAAK 5 PROEFEKSAMEN (summatiewe assessering) 100 punte	TAAK 7 FINALE EKSAMEN V1 TEORIE-EKSAMEN (summatiewe assessering) 100 punte
TAAK 2 KONSEPTUALISERING Onderwerp 1 KUNSWERK 1 (formatiewe assessering) 100 punte	TAAK 4 KONSEPTUALISERING Onderwerp 1 KUNSWERK 2 (formatiewe assessering) 100 punte	TAAK 7 FINALE EKSAMEN P2 KONSEPTUALISERING (summatiewe assessering) 50 punte	TAAK 7 FINALE EKSAMEN V2 KUNSWERK (summatiewe assessering) 50 punte
TAAK 6 – PAT (RETROSPEKTIEWE UITSTALLING) (Deurlopende assessering van Kwartaal 1 tot 2)			
KWARTAAL 1	KWARTAAL 2	KWARTAAL 3	KWARTAAL 4
KUNSWERK 1 Onderwerp 2 (informele assessering)	KUNSWERK 2 Onderwerp 2 (informele assessering)	PAT-UITSTALLING (summatiewe assessering) 100 punte	
100%			
100 (SGA) + 100 (PAT) + 100 (PRAKTIESE EKSAMEN) + 100 (TEORIE-EKSAMEN) = 400 (TOTALE PUNTE)			



### 3.3 Assessering

#### ONDERWERP 1: BRONBOEK

ASSESSERINGSKRITERIA	Dit sluit die volgende in:	Gewigs-toekenning
<b>Konsep-ontwikkeling</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Breinkaarte, sketse met aantekeninge en tekeninge om konsep-ontwikkeling te toon</li> </ul>	<b>25%</b>
<b>Navorsing, ondersoek, eksperimentering, ens.</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dit moet <b>sommige of al</b> die volgende insluit:               <ul style="list-style-type: none"> <li>Sketse, tekeninge, foto's, visuele beelde, versamelde gedigte, lirieke en enige ander materiaal wat jou inspireer</li> <li>Navorsing oor kunstenaars wat jou inspireer</li> <li>Eksperimentering met media en/of verskillende tegnieke</li> </ul> </li> <li>Alle materiaal moet met die ontwikkeling van <b>jou</b> werk verband hou en <b>jou</b> besluite ondersteun.</li> </ul>	<b>25%</b>
<b>Prosestekeninge</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Ten minste 30% moet tekeninge wees om jou konsep-ontwikkeling te verduidelik.</li> </ul>	<b>25%</b>
<b>Aanbieding en algehele voorkoms</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Visueel interessant en toon 'n persoonlike benadering.</li> <li>Jou bronboek moet gemiddeld uit 8–10 bladsye bestaan.</li> </ul>	<b>25%</b>
<b>TOTAAL</b>		<b>100</b>

#### Riglyne vir assessering

- Soos gesien uit die rubriek vir die bronboek, dra die vier assesseringskriteria gelyke gewig.
- Elke assesseringskriterium moet as 'n persentasie nagesien word.
- Die vier punte moet bymekaar getel word vir 'n punt uit 400 en dan deur 4 gedeel word om die totaal uit 100 te kry.
- In graad 12 moet die spesifieke kriteria wat in die rubriek gestipuleer is, nagekom word ter voorbereiding vir die NSS Vraestel 2. Onderwysers mag nie hulle eie vereistes stel nie.
- Die beskrywende rubriek, ASSESSERINGSKRITERIA VIR PRAKTIESE WERK, op bladsy 11 en 12 MOET in al die kriteria gebruik word om standaardisering te verseker.



**ONDERWERP 2: DIE KUNSWERK**

<b>ASSESSERINGSKRITERIA</b>	<b>Dit sluit die volgende in:</b>
<b>Keuse en gebruik van materiaal/ tegnieke</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Geskiktheid van materiaal en tegniek volgens die konsep</li> <li>• Veilig en hanteerbaar</li> <li>• Tegnieke vaardigheid</li> </ul>
<b>Gebruik van formele kunselemente</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Die belangrikheid van die elemente en beginsels van kuns, soos lyn, vorm, kleur, tekstuur, ruimte, balans, harmonie, proporsie/verhouding en komposisie</li> </ul>
<b>Geheelindruk van werk – oorspronklikheid, kreatiwiteit, innobering</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ontwikkeling van nuwe, unieke en ongewone antwoorde/oplossings</li> </ul>
<b>Vertolking/Interpretasie en praktiese implementering van navorsing</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• 'n Persoonlike interpretasie van 'n tema</li> <li>• Eksperimentering</li> <li>• Probeer nuwe uitdagings</li> </ul>
<b>Voltooiing en aanbieding van kunswerk</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Aandag aan detail</li> <li>• Taak in toegelate tyd voltooi</li> <li>• Aanbieding volgens taak</li> </ul>
<b>TOTAAL</b>	<b>100</b>

**Riglyne vir assessering**

- Die kunswerk MOET holisties geassesseer word en geen spesifieke punttoekennings mag vir die verskillende kriteria gebruik word nie.
- Die beskrywende rubriek, ASSESSERINGSKRITERIA VIR PRAKTIESE WERK, op bladsy 11 en 12 MOET gebruik word om standaardisering te verseker.

**3.4 Afwesigheid/Take nie ingelewer nie**

- Afwesigheid of take wat nie ingelewer is nie, sal 'n ONVOLLEDIGE punt tot gevolg hê.
- Om egtheid te verseker, moet **60% van die kunswerk** (ONDERWERP 2) by die skool voltooi word.
- Indien werke by die huis voltooi word, kan die onderwyser nie die egtheid daarvan goedkeur nie en 0% sal toegeken word.

**3.5 Aanbiedingsvereistes**

**ONDERWERP 1 (Bronboek):** Minimum van 8–10 bladsye

**ONDERWERP 2 (Kunswerk):** Jou onderwyser sal jou help met jou aanbieding, montering, uitstalling, ens. vir nasiendoeleindes.

**3.6 Tydraamwerke**

- Presiese, nie-onderhandelbare datums vir inlewing van werk
- Kontrolepunte tydens die proses

**3.7 Verklaring van egtheid**

Verwys na BYLAE A op bladsy 27.

#### 4. BRONNELYS

##### LTSM – Bronverwysings

- Handboek deur die DBE goedgekeur.
- Naslaanboeke, katalogusse en tydskrifte soos *Art Africa* en *Art Times*, foto's, PowerPoint-aanbiedings, video's, ens. om waardevolle onderrig- en leerondersteuningsmateriaal te verskaf.
- Besoeke aan kunsuitstallings. Gereelde, volgehoue besoeke aan kontemporêre uitstallings word sterk aanbeveel. Waar besoeke onmoontlik is (skole in landelike gebiede, ens.), moet koerant- of aanlyn resensies, ens. gereeld geraadpleeg word.
- Die internet: Gebruik die soekenjins om nuttige webwerwe te vind. As jy 'n '.edu' of '.org' aan die einde van jou soekfrase plaas, sal dit jou dikwels na opvoedkundige of museum-/galerywebwerwe lei. YouTube bied baie praktiese werksinkels. Inspirasie vir praktiese take kan op Pinterest gevind word.

#### 5. GEVOLGTREKKING

Na voltooiing van die praktiese assesseringstaak moet leerders hulle begrip van die bedryf kan demonstreer, hulle kennis, vaardighede, waardes en redenasievermoëns kan versterk, en ook betrekkinge buite die klaskamer kan vestig en uitdagings in die wêreld daarbuite kan aandurf. Die PAT ontwikkel verder leerders se lewensvaardighede en gee aan hulle die geleentheid om by hulle eie leerervarings betrokke te raak.

**LET WEL:** Al die kunswerke in hierdie dokument is deur graad 12-leerders geskep.



**BYLAE A**

<b>VERKLARING VAN EGTHEID</b>		
<b>Ten minste 60% van hierdie PRAKTIESE ASSESSERINGSTAAK is onder toesig van die Visuele Kunste-onderwyser gedoen. Hierdie verklaring sertifiseer dat al die werk wat ingelewer is, oorspronklik is en die werk van die leerder is.</b>		
	<b>HANDTEKENING</b>	<b>DATUM</b>
Leerder		
Onderwyser		
Skool		
Skoolhoof		
Skoolstempel		

**BYLAE B****VOORBEELD VAN PRAKTIESE TAAK**

Onderwysers kan hierdie voorbeeld in 2024 as een van hulle praktiese take gebruik.

## *Familieportrette*



David Goldblatt, **Wedding Party (Troupartytjie), Orlando West, Soweto,**  
swart-en-wit foto, 1970.

*Toe ek 'n seuntjie was, het my gesin met baie sorg ons kiekies beplan. Ons het hulle regtig beplan. Ons het mooi aangetrek. Ons het voor duur motors [en] huise, wat nie ons s'n was nie, geposeer. Ons het honde geleen. – Richard Avedon*

### **Wat is 'n familie?**

Elke familie is uniek. Lede van 'n familie kan deur geboortes, huwelike of aannemings verbind word en baie mense skep hul eie families deur verwantskappe of as gevolg van behoeftes.

### **Wat is familieportrette?**

Familieportrette is uitbeeldings wat familielede en hulle verhoudings vasvang. Ons verteenwoordig ons families op verskillende maniere. Ons maak keuses oor wat vir ons belangrik is of wat ons wil onthou. In die aanhaling hierbo vertel Richard Avedon vir ons hoe sy gesin hul idee van 'n perfekte gesinsbeeld wou skep. Met verloop van tyd het familieportrette verander van formele en noukeurig beplande beelde na informele foto's wat op sosiale media gedeel word.

Hierdie Praktiese Taak moedig jou aan om na te dink oor die keuses wat ons maak wanneer ons ons geliefdes uitbeeld. Daar is 'n lang geskiedenis in die kunste van uitbeeldings van families wat ons verskillende maniere wys om oor hierdie projek te dink.



### Voorstellings van families in die kunste voor die kamera

Voor die uitvinding van die kamera, het skilders families uitgebeeld. Kunstenaars is deur lede van die koninklike familie in diens geneem om skilderye van hul families te maak. Dit het beteken dat slegs baie ryk mense dit kon bekostig om familieskilderye te hê.



Francisco Goya (Spain), ***Charles IV of Spain and His Family (Charles IV van Spanje en sy Familie)***, olie op doek, 1801.

### Die Daguerreotipe en vroeë fotografie

Dinge het verander toe die daguerreotipe in 1839 uitgevind is. Die daguerreotipe was 'n vroeë fotografiese proses wat 'n enkele beeld op 'n stuk metaal gedruk het. Vir die eerste keer in die geskiedenis kon gewone mense hul familie se beelde vasvang en bewaar. Die vroeë daguerreotypes was formeel opgestel, maar van so vroeg as 1838 af het gewone mense begin om informele foto's te neem. Hierdie foto's is dikwels gekenmerk deur ongewone komposisies of uitsny van dele en hulle het families saam in alledaagse oomblikke vasgevang.





Onbekende daguerreotipe, **Groepportret van 'n Vrou met twee Kinders**, daguerreotipe, c. 1850.



Fotograaf onbekend, **'n Meisie wat 'n Hond afneem**, swart-en-wit foto, 1920's.

### Informele uitbeeldings van familie in die kunste

Kunstenaars het ook informele gesinsportrette geskep. Intieme onderwerpe, huishoudelike ruimtes en noukeurige fokus is kenmerke van baie moderne kunswerke van families.



Pierre-Auguste Renoir, **Op die Gras (Jeunes femmes assises dans l'herbe)**, olie op doek, c. 1873.



Neo Matloga, **Bula pelo yao II (Maak oop jou Hart)**, collage, houtskool, sagte pastelle en ink op doek, 2019.

Die Suid-Afrikaanse kunstenaar, Neo Matloga, kyk na 'n intieme oomblik in 'n huis.



Jody Bieber, ***Between Dogs and Wolves*** (***Tussen Honde en Wolwe***), swart-en-wit foto, datum onbekend.



J. Ross Baughman. ***Gay Dads Kissing*** (***Gay Pappas Soen***), swart-en-wit foto, 1983.

### Formeel geposeerde kontemporêre portrette

Baie kontemporêre kunstenaars het voortgegaan om formele of geposeerde familieportrette te maak. Let daarop dat baie van die kunswerke hieronder die begrip van 'n familie uitbrei. Die portrette hieronder wys die verhoudings tussen die mense wat uitgebeeld word.



Gerard Sekoto, ***Mother and Child*** (***Moeder en Kind***), olie op doek, datum onbekend.



Simphiwe Ndzube, ***Umakhulu neNtombi Zakhe*** (***Ouma en haar Dogters***), olie op doek, 2022.



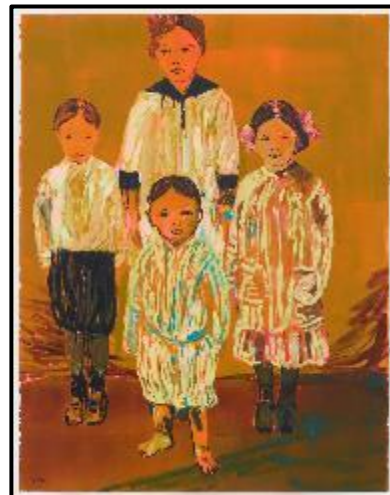
Alexia Webster, ***Family Album Street Studios (Familiealbum Straatateljee)***, foto, 2014.



Pieter Hugo, ***Pieter and Maryna Vermeulen met Timana Phosiwa***, foto, 2006.



David Goldblatt, ***A Farmer' Son With His ('n Plaaseun met sy Oppasser)***, *Heimweeberg, Nietverdiend, Western Transvaal*, swart-en-wit foto, 1964.



Claire Tabouret, ***The Siblings (orange) (Die Sibbe (oranje))***, akriel en ink op papier, 2020.



## Familieportrette wat verlies aandui

Soms is skilderye of foto's van geliefdes om herinneringe te probeer oproep van die wat gesterf het. Vir sommige van hierdie kunstenaars is dit betenisvol om mense voor te stel sonder om portrette te gebruik.



David Goldblatt, **Victoria Cobokana with Her Children (Victoria Cobokana met haar Kinders)**, kleurfoto, 1999.



Jean David Nkot, **#Body Depredation (#Liggaamlike Verwoesting)**, akriel, syskermdoek, 2022.

Victoria Cobokana is 'n paar maande voor haar afsterwe aan Vigs met haar seun en dogter afgeneem. Haar kinders is 'n jaar later oorlede.

Nkot ondersoek migrasie en persoonlike verlies.



Steven Cohen, **Put Your Heart Under Your Feet ... And Walk! (Sit Jou Hart Onder Jou Voete... En Stap)**, balletpuntskoene, gevonde objekte (familiefoto's), 2013-17.

Steven Cohen het hulde gebring aan sy oorlede lewensmaat, Elu, 'n balletdanser, deur readymades te maak wat Elu se balletskoene met hartverskeurende voorwerpe kombineer. Die verslete skoene verteenwoordig die draer, maar die afwesigheid van die persoon wat die skoene dra, dui op die diepgaande verlies.



Felix Gonzalez-Torres Foundation, **'Untitled' (Portrait of Ross in L.A.)**, **Ongetiteld (Portret van Ross in L.A.)**, lekkergoed in verskillende gekleurde omhulsels, eindelose voorraad, 1991.

Felix Gonzalez-Torres het installasies van ongeveer 80 kg lekkers geskep om die liggaamsgewig van sy lewensmaat Ross voor te stel, wat later aan komplikasies van Vigs gesterf het. Besoekers is genooi om lekkers uit die installasie te neem, maar wanneer hulle dit doen, verminder hulle die stapel lekkers wat dui op hoe Ross se gewig met die siekte afgeneem het.

**ONDERWERP 1: BRONBOEK**

Uitbeeldings van familie kan jou toelaat om die dinamika, verhoudings en emosies wat binne families bestaan, te verken. Die volgende is 'n 7-stap-riglyn oor hoe om die tema van familieportrette te ondersoek.

Onthou jy moet die storie VISUEEL vertel met 'n beginpunt (die tema) en 'n slot (jou kunswerk) en 'n reis tussenin (jou bronboek).

**1. VRA***Vind die probleem*

- Die eerste ding is om die opdrag in jou bronboek te plak.
- Begin dink aan verskillende voorstellings/uitbeeldings van jou gesin of familieportrette wat jy van ander gesinne gesien het.
- Skep 'n voorblad vir hierdie taak.

**2. LEER***Versamel inligting wat betrekking het*

Jy gaan nou begin om jou interpretasie van familie-/gesinsportrette te ondersoek.

**Begin met 'n ontdekkingstog van wat gesin/familie vir jou beteken.**

Reageer op enige vrae wat vir jou betekenisvol is uit die lys hieronder:

- Wie is jou familielede?
- Is daar mense wat jy as 'familie' beskou wat nie deel is van 'n konvensionele definisie van familie nie?
- Wat is die belangrikheid van gesin/familie in jou kultuur, godsdienst of gemeenskap?
- Is daar lede van jou familie wat vir jou veral belangrik is?
- Is daar familielede wat jy nog nie ontmoet het nie wat jy wens jy kon ontmoet?
- Ken jy jou familiegeskiedenis? Kan jy jou ouers of grootouers vir 'n paar stories vra?
- Ken jy iemand wie se familiestories vir jou uitstaan?
- Brei nou jou vrae uit om te oorweeg hoe jou gesin se storie uitgebeeld is.
- Het jy enige gedrukte gesinsfoto's? Indien wel, wie het die foto's geneem en wat sluit dit in?
- Het jy foto's van jou kinderdae?
- Onthou jy dat jy afgeneem is?
- Het jy foto's van jou ouers of grootouers van voor jy gebore is?
- Het jy foto's van familielede wat jy nie ken nie? Prikkel die foto's stories oor hulle van ouers of grootouers?
- Is daar mense wat weggelaat is in die foto's of die familie-album?
- As jy nie gedrukte foto's het nie, hoe is jou foto's gestoor?
- As jou foto's verlore geraak het, wat is die storie daaragter?
- As jy nie enige gesinsfoto's het nie, hoe sou jy jou voorstel dat jou gesinsfoto's lyk?

**3. KYK***Verkry die kennis*

Jy behoort nou 'n **paar algemene idees** vir familieportrette te hê. Wees op hierdie stadium ontvanklik en maak omvattend bymekaar.

Dit behoort die volgende in te sluit:

- Gaan deur jou gesin se fotoversameling en kies dié wat jy dalk by jou navorsing wil insluit. Jy kan ook ander familieleden vra om hulle eie foto's by te dra of na visuele beelde van ander families te soek. Organiseer die foto's: sorteer die foto's volgens tema, gebeurtenis of tyd. Voeg byskrifte by: skryf byskrifte vir elke foto, insluitend name, datums en enige relevante stories, of enige inligting wat jy oor die foto mag hê.
- Maak kopieë van foto's sodat jy nie gesinsfoto's misplaas of beskadig nie.
- Neem 'n paar foto's van jou gesin as jy dit kan doen. Probeer om verskillende komposisies te maak soos formele, saamgestelde foto's en informele of prettige prente.
- **Kies** 'n aantal besittings of voorwerpe wat vir jou gesin belangrik is of jou aan belangrike mense in jou gesin herinner. Maak 'n paar tekeninge van hulle of versamel bronmateriaal wat daarmee verband hou. Neem jou eie foto's waar moontlik.

**Fokus nou jou aandag op hoe kunstenaars oor familiesportrette gedink het.**

Doen navorsing oor drie kunstenaars wat jou geïnspireer het. (Jy kan kunstenaars uit hierdie dokument kies.)

Een moet 'n internasionale kunstenaar wees en TWEE moet kontemporêre Suid-Afrikaanse kunstenaars wees. Sorg dat hul werk vir jou relevant is.

- Gebruik die kunstenaars wat jy nagevors het deur areas van hul werk te herskep om te leer oor onderwerp, tegnieke en materiale. Jy word aangemoedig om 'n mate van vryheid te hê om ander se werke te 'interpreteer', sodat jy daaruit kan leer en in jou eie rigting ontwikkel.

**4. SPEEL***Ontwikkeling*

- Onthou dat die tema van familie op baie verskillende maniere geïnterpreteer kan word en dus moet jy verskillende **tegnieke, style en/of eksperimenteer met media** ondersoek om gevoelens of verbindings wat deur die materiaal gemaak word, te ontbloot.
- **Teken/Skets:** Skep 'n reeks tekeninge, hetsy uit die lewe of vanaf die foto's wat jy versamel het. Jy kan eksperimenteer met verskillende style, soos naturalisme, vereenvoudiging of stilering, om verskillende aspekte van hul persoonlikhede oor te dra.
- **Collage:** Gebruik foto's of ander aandenkings om 'n collage te skep. Jy kan die visuele beelde op 'n spesifieke manier rangskik om 'n storie te vertel of om spesifieke verhoudings uit te lig. Jy kan verhoudings herskep wat dalk nie gewys word nie, of die dinamika hervoorstel soos jy dit sien.
- **Narratief:** Jy kan 'n reeks visuele beelde skep wat 'n storie oor jou gesin vertel. Sluit 'n verskeidenheid media, soos verf of tekeninge by jou collage in om dit te annoteer en voeg verskillende aspekte van gesinslewe by wat nie in die foto's uitgebeeld word nie.

Die kunstenaars hieronder wys jou hoe jy gedrukte beelde kan 'aktiveer' of lewendig maak deur 'lae' oor hulle te plaas.

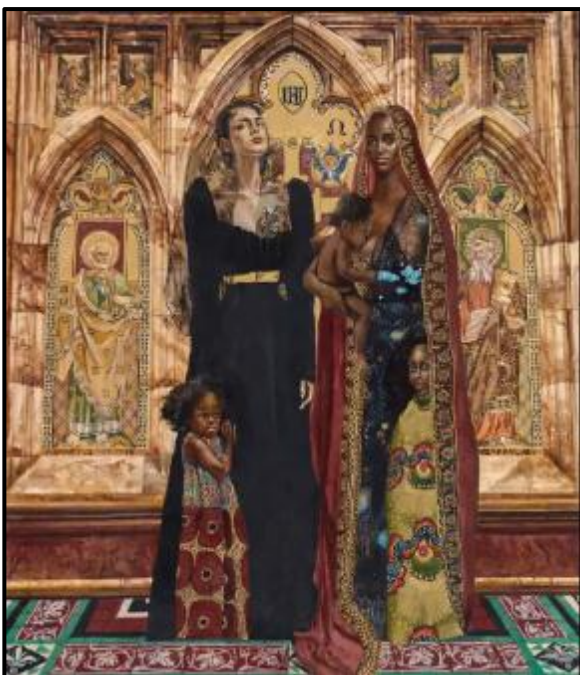


David Spiller, ***Olive***, gemengde media, datum onbekend.

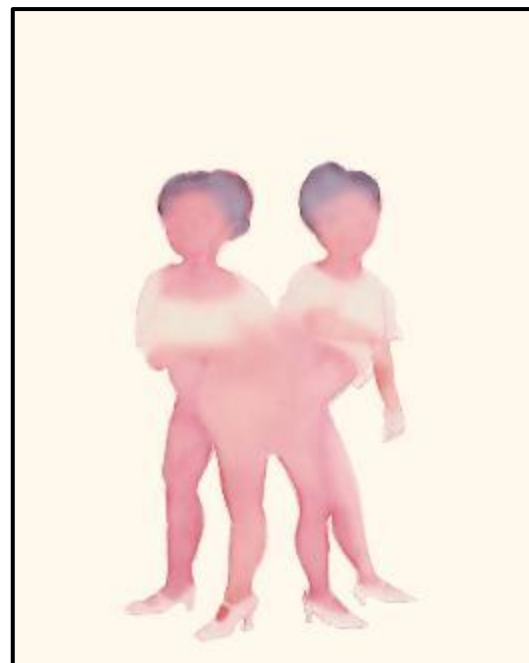


David Salle, ***Untitled from Canfield Hatfield (Ongetiteld van Canfield Hatfield)***, gemengde media, 1989.

- Begin om **ANDER materiale te manipuleer om te dink oor watter materiaal kan bydra tot jou idee of stemming van jou kunswerk**. Gao Zhouye meng glas, seeskulpe en goue foelie. Penny Siopis werk met gom en ink.



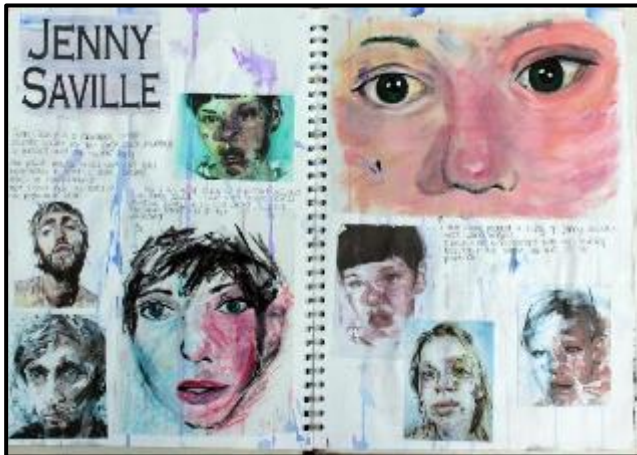
Gao Zhouye, ***Dawning***, gemengde-media met glas, seeskulpe en goue foelie, datum onbekend.



Penny Siopis, ***Strip (Gestroop)***, gemengde media, 2007.

- Kyk na die webwerf: <https://www.studentartguide.com/featured/identity-ib-visual-arts>. Dit wys hoe 'n leerder kunstenaars gebruik het om haar eie interpretasie (van 'n ander tema) te ontwikkel.





## 5. DINK

*Ontwikkel idees*

- Jy behoort nou 'n paar idees te hê en moet met die keuringsprosesse begin. Wat is die een of twee idees of prosesse wat uitstaan en wat jy wil verder wil ondersoek?
- Neem meer foto's op hierdie stadium, indien dit gepas is om dit te doen.
- Neem jou idees en ontwikkel hulle – jou navorsing sal van nou af baie meer gefokus wees.

**Onthou:** Die tema is familieportrette. Jy kan 'n portret/e maak en/of voorwerpe gebruik wat jou familie of 'n ander familie se storie vertel.

## 6. INTEGREER

*Kombineer idees*

Dit is 'n belangrike deel van die proses waar jy begin om met idees rond te speel, op soek na **onverwagte kombinasies**. Verbind idees, skakel sommige uit en voeg ander by. Bring jou beste 'stukke' van die komposisie, materiale, eksperimentering en onderwerpe bymekaar. Suksesvolle kreatiwiteit kom nooit uit slegs een idee nie; eerder uit 'n kombinasie van verskeie idees.



Vivien Kohler, *My Iron Lung (My Ysterlong)*, gemengde media, 2014.

**7. KIES***Kies die beste idee*

Jy moet nou jou finale idee vir die kunswerk kies en kan begin om dit te verfyn.

- Begin om **komposisiesketse** met aantekeninge te maak.

**ONTHOU:** Jou bronboek moet al jou prosesse wat tot die finale kunswerk gelei het, duidelik toon.

- Wissel bladuitleg af om verskeidenheid en visuele interessantheid te skep.
- Elke blad van jou bronboek moet kreatiwiteit weerspieël.
- Gebruik jou ruimte doeltreffend

**ONTHOU:** Daar moet uitgebreide gebruik van **teken** in jou bronboek wees wat ten minste 30% van jou voorstel vir jou finale werk weerspieël. Verseker die uitgebreide gebruik van tekening om persepsie en uitvinding uit te druk en om gevoelens, ervarings en idees oor te dra.

Dit is belangrik dat **handvaardighede** in die bronboek gedemonstreer word en dat teken geïnterpreteer word as die skep van merke ('mark making') om denke visueel te maak in:

- Verskillende media, bv. potlood, pen, verf, uitveërs, penne, ink, bleikmiddel, tou
- Verskillende style, bv. naturalisties, ekspressionisties, beweging ('gestural'), abstrak
- Verskillende tekentegnieke, bv. stippeling, arsering, krabbel, tonale tekening

Teken kan dus wissel van eenvoudige lynsketse om idees te verduidelik tot volledige tonale tekeninge. Dit kan ook klein skilderye insluit. Dit is belangrik om idees en konsepte uit te druk deur tekening, bv. geannoteerde tekeninge.

**BYLAE C****DIE GEBRUIK VAN KI-GEGENEREERDE BEELDGEBRUIK/INLIGTING ('AI-GENERATED IMAGERY/INFORMATION')**

Die gebruik van kunsmatige intelligensie groei vinnig, met baie KI-gereedskap en -platforms waartoe toegang verkry kan word. Dit kan 'n nuttige tydbesparende hulpmiddel wees as dit korrek gebruik word. Dit kan help om 'kunstenaarsblok' te oorkom, of om inspirasie, ondersteuning en bystand te verskaf, veral vir dinkskrums en van idees uitlok om vinniger vordering te maak. Dit open nuwe moontlikhede – soos virtuele of verhoogte werklikheid ('augmented reality') asook nuwe maniere van hoe en waar kuns ervaar of uitgestal word.

Wanneer KI gebruik word, is dit noodsaaklik om dit as 'n instrument te benader eerder as 'n plaasvervanger vir 'n mens se eie artistieke vaardigheid, kreatiwiteit en oorspronklikheid. KI-gegenereerde beelde moet slegs gebruik word as 'n beginpunt in die reis om 'n mens se eie unieke kunssinige stem uit te druk.

**Wanneer hulle die gebruik van KI ondersoek, moet leerders bewus wees van die volgende:**

- KI kan nie net gebruik word met die doel om 'n kuns-idee te genereer wat dan bloot gekopieer word nie. Dit moet eerder as 'n bron van inspirasie gebruik word – gekombineer met die leerders se eie idees en visie.
- Verstaan, eksperimenteer en verken die volle omvang van die platform/s wat gebruik word. Baie visuele beelde wat deur verskillende aansporings gegenereer word, eerder as net een, kan help om meer oorspronklike konsepte te ontwikkel.
- KI-gegenereerde visuele beelde moet dus slegs as inspirasie dien en moet kunssinige bedoelings weerspieël. Die KI-instrument moet idees verbeter en verfyn sodat artistieke integriteit ten alle tye gehandhaaf word. Leerders moet etiese beginsels handhaaf deur bewus te wees van bevooroordeelde en stereotipiese reaksies.
- Verken KI-gegenereerde tegnologie deur die resultate krities waar te neem en te analiseer. Dink na oor die sterk- en swakpunte van KI en leer uit hierdie insigte.
- Onthou dat KI 'n instrument is wat die kreatiewe reis moet verbeter, maar die vermoëns en beperkings daarvan moet verstaan word.
- Waar KI-gegenereerde beelde gebruik is om 'n idee te ontwikkel, moet leerders die KI-bystand in hul bronboek erken as 'n duimnaelbeeld met die spesifieke werf/we en aanwysings wat gebruik word om die beeld/e te genereer. Leerders moet kan openbaar hoe hulle KI as ondersteuning gebruik het – dit wil sê, dinkskrum, uiteensetting, terugvoer, ens.
- Voldoende veranderinge/aanpassings/of insluiting van ander/studente se beelde moet duidelik in die finale kunswerk wees om penalisering weens plagiaat te vermy.
- Onthou, KI kan nooit die plek van 'n kunstenaar inneem nie

'n Voorbeeld uit 'n bronboek van hoe 'n leerder die gebruik van KI-ondersteuning erken het.

## USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE

I was not happy with the images I found of the harbours and I was becoming very demotivated.

For a couple months I had been seeing a lot of AI (Artificial Intelligence) generated images on social media. I found this absolutely mind blowing.

Around this time in particular, I had a conversation with an architect who was telling me about how architects have started using AI images to conceptualise buildings.

It was then that I remembered that Artificial Intelligence was mentioned in the brief for this practical exam on page 12 "Has artificial intelligence replaced humanity?"

I thought to myself, AI has the ability to create either Utopia or Dystopia and is still a very new technological advance. Therefore to me it is like a Utopian technology of the future.

I decided to use this Utopian technology of the future to generate artificial images to represent the past. I used *Midjourney AI* to generate images of the harbours I was trying to find based on word prompts.

I fully acknowledge that AI generated images do not represent my artistic ability. However, it is now my word craft that determines the final artwork that the AI generates. Furthermore, my use of AI is of conceptual significance to my work and I only used it to supplement my work.

### IMPORTANT TERMINOLOGY

**Prompt** - the word input that you type which the AI bases the output image on.  
ie. - (/Imagine prompt: purple cats, dusty roads)

**Command** - a textual input that informs the AI of the manner in which it must generate an image.  
ie. - (:#) is a command used to set priority levels for certain words in a prompt

(See some examples of my *Midjourney AI* experimentation to the right)



prompt: Hyper realistic Steamer ship in the sky



prompt: danger sign on fence::5 apocalyptic city::3 green yellow black --ar 16:9



prompt: orchid forest::3, cyberpunk city::2, flamingo::1, hyper realistic, 8K, --ar 16:9 --test --creative --upbeta